

El treball: present i futur

Qui va construir Tebas, la ciutat de les set portes?

Als llibres hi ha noms de reis.

Van arrossegar els reis els blocs de pedra?

I Babilònia, tantes vegades destruïda...

Qui la va reconstruir tantes vegades?

Bertolt Brecht

A Espanya, a finals del 2015 la taxa d'atur era del 20,9 %. Tot i la millora relativa que s'ha experimentat, la desocupació segueix essent una de les causes principals de la pobresa i l'exclusió social. És especialment greu la situació de les persones de més de 55 anys i la dels més joves, amb un percentatge d'aturats del 46,24 %, és a dir el doble que a la Unió Europea, la qual cosa dificulta al col·lectiu la integració en la vida adulta i l'aboca a la frustració.

Sota el discurs de l'imperatiu de l'emprenedoria, potenciat tant per l'Estat com pel mercat mateix, sovint s'amaga la incapacitat de revertir un model social que individualitza els riscos i les responsabilitats tot fent la persona no més autònoma (en el sentit ple de la paraula) sinó esclava d'un model d'èxit difícilment assolible.

El treball: present i futur

La reforma laboral

La reforma laboral ha comportat prioritzar la quantitat de llocs de treball, però no pas que fossin dignes, estables, segurs i amb un salari just.

Ha ampliat molt el poder de l'empresari i ha debilitat la posició dels treballadors i dels seus representants. Afebleix la via col·lectiva de regular el món del treball amb acords i pactes.

Ha generat una precarització que ha debilitat la posició del treballador. Per tot això, els sindicats pateixen una forta deslegitimació, amb dificultats d'adaptació i un cert descrèdit.

Aquesta deslegitimació també ha estat provocada per una revolució en el model organitzatiu de producció. L'hàbitat del moviment obrer ha desaparegut en bona part per culpa d'un capitalisme enfortit i fonamentat en una economia globalitzada, financera i deslocalitzada.

Els avenços científics i tècnics permeten dur a terme la mateixa feina en menys hores. I encara que aquests progressos són atribuïbles a la humanitat en conjunt, no s'han traduït en jornades més curtes i en unes condicions laborals més bones, sinó en guanys més elevats per al capital.

Paisatge després de la reforma

- **Nous perfils de pobresa: més extensa, més profunda i més cronificada.** Nova pobresa que es correspon d'una banda amb un nou grup de població que no té feina durant un llarg període de temps i que, tot i posseir competències laborals i personals, es veu exclòs del mercat laboral; i de l'altra treballadors pobres, que no arriben a cobrar ni el salari mínim interprofessional i que en molts casos no superen el llindar de la pobresa, tot i que duen a terme jornades laborals de 8 hores o més. El 2008 hi havia un 4,76 % d'homes i un 14,12 % de dones en aquesta situació, però després de la reforma laboral del 2012, i segons dades d'Eurostat del 2014, el percentatge arribava ja gairebé al 12,5 % del total dels treballadors i treballadores.
- **Increment de les desigualtats.** Des del 2007, el grup de renda més baixa ha passat de concentrar el 32 % de la població a concentrar el 40 %, mentre que el de renda mitjana ha passat del 60 % al 52 %, i fins i tot al 44 %, segons alguns estudis.
- **Una nova classe social anomenada «precarariat»,** molt heterogènia (cada vegada s'hi incorporen més i més titulats universitaris), els membres de la qual tenen en comú una inseguretat que els amenaça i que els fa sentir contínuament al caire de l'abisme i el fracàs. Pel volum que va adquirint i per les postures extremistes i reivindicatives dels seus components en defensa d'uns drets de què no gaudeixen, el precariat constitueix una potencial força social que pot permetre la construcció d'una nova política col·lectiva fins ara inexistent.
- **Increment continuat dels ni-nis.** Els anomenats ni-nis (ni estudien ni treballen) són el 18 % de joves a Espanya. Aquesta dada es relaciona directament amb l'abandonament educatiu prematur, que es troba situat a uns nivells altíssims (el 24,9 %), gairebé el doble del conjunt de la UE.
- **Canvi de signe en el moviment migratori.** Des del 2008 la tendència migratòria és clarament negativa, d'una banda a causa de la crisi, que no ofereix oportunitats laborals a la població de fora de les nostres fronteres, i de l'altra a conseqüència d'un gran volum de població autòctona i jove que es veu obligada a buscar una sortida laboral a l'estranger.
- **Augment en el nombre de malalties mentals.** L'increment de l'atur, la precarietat laboral i la pobresa condicionen la salut de la població que es troba en aquestes circumstàncies, de manera que es va observant una més gran presència de depressions o d'altres desequilibris psicològics i un augment en el nombre d'ingressos hospitalaris per intents de suïcidi, o bé també de malalties de llarga durada.

Noves formes de treball a explorar

- Hi ha experiències alternatives que posen en pràctica una manera diferent d'entendre el treball, tant en relació amb el seu objectiu últim com en relació amb la seva forma, articulant criteris de democràcia econòmica.
- Sector no lucratiu i economia social.
- Les empreses d'inserció són una via per a la inserció laboral dels col·lectius més vulnerables, i al mateix temps creen activitat econòmica.
- Els centres ocupacionals de treball, uns espais en què la població amb alguna discapacitat física o psíquica pot desenvolupar i millorar les seves competències.
- L'experiència de les cooperatives, associacions autònomes de persones que creen una empresa d'autogestió democràtica, amb una regulació laboral consensuada que protegeix els associats.
- Nous models de finançament. L'economia col·laborativa, com ara el *crowd-funding*.
- Banca ètica.
- Comunitats autofinançades per grups de persones que estalvien conjuntament per oferir accés ràpid i senzill a crèdits petits.
- Economia del bé comú. Promou una economia al servei de les persones.

Treballar menys per viure millor

The New Economics Foundation, un centre d'investigació britànic independent, l'eslògan del qual és «una economia com si la gent i el planeta ens importessin», proposa des de fa anys una setmana laboral de 21 hores.

Les 21 hores responen a la mitjana de temps que les persones en edat laboral (incloses les aturades) dediquen al treball remunerat a la Gran Bretanya, la qual cosa significa que organitzant el treball d'una altra manera produiríem el mateix i viuríem millor. Els beneficis arribarien a la gent, al planeta i a l'economia, i s'ajudaria a trencar l'hàbit de viure per treballar, treballar per guanyar i guanyar per consumir.

El debat sobre el mínim vital

Hi ha diferents propostes que es plantegen l'objectiu de garantir un mínim vital a tota la ciutadania:

- *Renda mínima d'inserció.* Té caràcter universal. L'objectiu és atendre les necessitats bàsiques de la ciutadania amb greus dificultats econòmiques i socials i afavorir-ne la inserció social i laboral. Sempre que sigui possible, es demana una contraprestació.
- *Renda garantida de ciutadania.* Prestació per a persones sense ingressos per tal d'assegurar una vida digna. És suplementària d'altres ingressos, no obliga a cap contraprestació i és indefinida sempre que es compleixin algunes condicions, per exemple estar inscrit com a demandant d'ocupació i no rebutjar una oferta de treball adequada a la professió i a les titulacions.
- *Renda bàsica universal.* Assignació bàsica ciutadana pagada per l'Estat a cada ciutadà o resident, amb independència de si vol treballar de manera remunerada o no. Diversifica el concepte de treball: remunerat, domèstic o de cura i voluntari. L'import és igual per a tothom, i per la via de la fiscalitat es compensa la quantitat rebuda. Significaria el reconeixement dels drets socials i la millora de les condicions de tota la ciutadania.

Per pensar i debatre

- Com ha afectat la realitat espanyola la reforma laboral aprovada pel govern fa uns anys?
- Què caracteritza el model global de treball que es va gestant?
- Què en penses, d'establir un «mínim vital» que garanteixi el dret a l'existència?
- Davant de l'escassetat i la crisi del treball, ens podem imaginar la nostra vida i existència sense el treball assalariat?
- Hi ha feines necessàries per a la societat, ara no remunerades i invisibles? Busca'n alguns exemples.

Com aprofundir?

- [El treball. Present i futur.](#) Barcelona: Cristianisme i Justícia. Quaderns núm. 198 (2016).
- [Treinta años de reformas laborales en España.](#) Barcelona: Cristianisme i Justícia. Cuaderno virtual núm. 2 (2012).
- [Injusticia i ineficàcia. Una anàlisi crítica de la reforma laboral 2012.](#) Barcelona: Cristianisme i Justícia. Quadern virtual núm 4 (2013).
- *Trabajo digno para una sociedad decente.* Cuadernos HOAC, núm. 9 (2014).
- «La dignidad del trabajo. Humanizarnos humanizando». *Noticias Obreras* (abril 2016).
- «La sostenibilidad de la vida en el centro... ¿y eso qué significa?». Amaia Pérez Orozco.
- «21 horas. Por qué una semana laboral más corta puede ayudarnos a todos a prosperar en el siglo XXI». *Ecología política*
- *Recursos humanos.* Dir. Laurent Cantet. França, 1999
- *Jo, Daniel Blake.* Dir. Ken Loach. Regne Unit, 2016
- *I jefe de todo esto.* Dir. Lars Von Trier. Dinamarca, 2006